

Posodobitev in prenova gozdarskega načrtovanja

Updating and Renewal of Forest Planning

Aleš POLJANEC¹, Dragan MATIJAŠIČ², Zoran GRECS³, Jurij BEGUŠ⁴, Živan VESELIČ⁵

Izvleček:

Poljanec, A., Matijašič, D., Grecs, Z., Beguš, J., Veselič, Ž.: Posodobitev in prenova gozdarskega načrtovanja. *Gozdarski vestnik*, 73/2015, št. 4. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 17. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

V prispevku navajamo predloge za posodobitev gozdarskega načrtovanja, ki bodo omogočili smotrno strokovno usmerjanje razvoja gozdov. Predlagane spremembe so stališče Strokovnega sveta Zavoda za gozdove Slovenije za spremembo predpisov in temeljijo na kritični presoji sedanje zasnove gozdarskega načrtovanja, novih tehnoloških možnosti, spremenjenih razmerah za gospodarjenje z gozdovi in pridobljenih izkušnjah v zadnjih dveh desetletjih. Predlagane spremembe so usmerjene v opravila, za katera se porabi (pre)več časa in pri katerih so učinki oziroma rezultati dela nesorazmerni glede na vloženo delo in stroške ter hkrati ne zmanjšujejo kakovosti strokovnega dela.

Ključne besede: gozdarsko načrtovanje, gozdnogojitveno načrtovanje, gozdarski informacijski sistem, prenova

Abstract:

Poljanec, A., Matijašič, D., Grecs, Z., Beguš, J., Veselič, Ž.: Updating and Renewal of Forest Planning. *Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry)*, 73/2015, vol. 4. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 17. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

In this article we list proposals for updating of forest planning which will enable appropriate professional channeling of forest development. The proposed changes represent the standpoint of Professional Council of Slovenia Forest Service for Change of Regulations and are based on critical judgment of the present forest planning concept, new technological possibilities, changed conditions for forest managing and experiences gained in the past two decades. The proposed changes are oriented towards the activities requiring very (too) much time and where the effects or results of work are disproportionate with the invested work and expenses, provided they do not decrease the quality of the professional work.

Key words: forest planning, silvicultural planning, forest information system, renewal

1 UVOD

V Sloveniji ima gozdarsko načrtovanje bogato tradicijo. V več kot stoletni zgodovini se je načrtovanje spreminjalo in postopno prilagajalo novim zahtevam in tehnološkim možnostim. Sedanja zasnova načrtovanja je bila opredeljena z Zakonom o gozdovih (1993) in pozneje predvsem s Pravilnikom ... (1998). V tem obdobju se je gozdarsko načrtovanje racionaliziralo in posodabljalno (Kozorog in sod., 2013), pridobili smo izkušnje, ki so pomembna podlaga za spremembe načrtovanja. V tem obdobju so se spremenile tudi razmere za gospodarjenje z gozdovi, ki vplivajo na načrtovanje. Za posodabljanje načrtovanja sta pomembni predvsem dve izhodišči: 1) katere so naloge in nameni načrtovanja, 2) kdo so uporabniki načrtovanja/načrtov.

Med ključnimi nalogami načrtovanja lahko izpostavimo uresničevanje sonaravnega, traj-

nostnega in mnogonamenskega gospodarjenja v konkretnih naravnih in družbenogospodarskih razmerah. Hkrati so načrti za gospodarjenje z gozdovi pomembno orodje za zagotavljanje varstva narave in ohranjanja ugodnega stanja kvalifikacijskih habitatnih tipov in kvalifikacijskih vrst na območjih Natura 2000. Pomembne naloge načrtovanja so tudi: spremljanje izvedbe ukrepov in presojanje učinkovitosti gospodarjenja,

¹ dr. A. P., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana, ales.poljanec@zgs.si

² D. M., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana

³ Z. G., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana

⁴ J. B., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana

⁵ mag. Ž. V., Zavod za gozdove Slovenije, Večna pot 2, 1000 Ljubljana

spremljanje razvoja gozdov, določanje prioritete pri gospodarjenju, določanje območij za sofinanciranje del, določanje ekonomskih okvirov gospodarjenja z gozdom, priprava različnih podlag za javno gozdarsko službo, ministrstvo in druge institucije, sodelovanje v prostorskem načrtovanju, podlaga za pridobivanje evropskih sredstev in poročanje.

Načrtovanje je torej pomembno orodje gozdarske politike in stroke, hkrati pa je namenjeno lastnikom gozdov in drugim uporabnikom, kot so: ministrstva (npr. usklajevanje gozdnega roba, druga gozdna zemljišča, varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom, podatki o gozdovih), SKZG (splošni podatki o odsekih in oddelkih, gozdni fondi in možni posek, drevesna sestava ter načrtovana gojitvena in varstvena dela po sestojih), KGZS (podatki o gozdovih za PEFC), FURS (npr. podatki o predelih, ki jih je treba s cestami še odpreti, podatki o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom), GURS (npr. podatki za vrednotenje gozdnih zemljišč in izračun katastrskega dohodka), ZRSVN (podatki o funkciji ohranjanja biotske raznovrstnosti, podatki o trhlen drevju in ekocelicah, podatki o območjih Natura 2000), GIS in BF in druge raziskovalne institucije (različni podatki o gozdovih).

Namen prispevka je – glede na spremenjene razmere za gospodarjenje z gozdovi, nove tehnološke možnosti ter pridobljene izkušnje in nova spoznanja – predlagati posodobitve gozdarskega načrtovanja, ki bodo omogočile smotrno strokovno usmerjanje razvoja gozdov. Predlagane spremembe so stališče Strokovnega sveta Zavoda za gozdove Slovenije (v nadaljevanju ZGS) za spremembo predpisov, ki urejajo gozdarsko načrtovanje. Izhodišče za pripravo sprememb so: mnenje Računskega sodišča RS (2012), drugih institucij ter teze o prenovi gozdnogospodarskega načrtovanja, ki jih je ZGS pripravil leta 2012.

2 RAVNI NAČRTOVANJA IN VSEBINA NAČRTOV

2.1 Gozdnogospodarski načrti

Dve ravni (območje, enota) sta ustrezni. Poglavitne pomanjkljivosti sedanjega gozdarskega načrtovanja so:

- 1) vsebina načrtov na obeh ravneh,
- 2) pristojnosti načrtov in
- 3) postopki.

V sedanjih načrtih je prevelik poudarek namenjen analizam in prikazovanju podatkov, premalo pa so izpostavljene odločitve za prihodnje gospodarjenje z gozdovi. Nekatere vsebine se na obeh ravneh podvajajo (npr. podrobno določanje poseka in gojitvenih del), nekatere so nepotrebne/neustrezne (npr. navajanje besedil iz pravnih predpisov) ali preobširne (npr. prikaz stanja na ravni rastiščnogojitvenih razredov). Prav tako niso jasno razmejene pristojnosti posameznih načrtov. Območni načrti naj se omejijo na strateško raven, določijo naj prioritete pri gospodarjenju z gozdovi, le-te pa naj konkretizirajo z načrti gozdnogospodarskih enot (v nadaljevanju GGE). Načrte GGE in izvedbo je treba bolj povezati; načrti GGE naj postanejo podlaga za izdajo odločb, večjo vlogo naj ima sestojna karta.

Območni načrti

Območni načrti so pomembni strateški dokumenti. Ker se pripravljajo hkrati za celotno Slovenijo, so pomembno orodje Nacionalnega gozdnega programa. Pomembno odprto vprašanje ostaja prostorski okvir območnih načrtov; presoditi je treba smiselnost obravnavanja lovskih in gozdarskih vsebin za različne prostorske enote, uravnoteženost območij in uskladitev meja s politično razdelitvijo Slovenije.

Zasnova načrtovanja na ravni območij

- V ospredju naj bodo le strateške vsebine za ključna področja gospodarjenja z gozdovi (usmerjanje razvoja gozdov, usklajevanje odnosov gozd–divjad in tehnologija pridobivanja lesa, odpiranje gozdov, funkcije, načrtovanje prostorske rabe gozdov), prioritete in intenzivnost ukrepanja. Omejiti ali povsem izključiti je treba konkretne gozdnogojitvene odločitve na ravni rastiščnogojitvenih razredov in podrobno določanje možnega poseka in gojitvenih del.
- Pomemben sestavni del načrtovanja so odločitve o rabi gozdnega prostora (območja s poudarjenimi funkcijami in prostorski del načrta je mogoče obnoviti samo pri izdelavi območnih načrtov).

- Pomemben sestavni del območnih načrtov je načrtovanje upravljanja s prostoživečimi živalmi. Za to področje je treba – ob upoštevanju sprememb v prostoru, bioloških značilnosti živalskih vrst in interesov deležnikov – jedrnato opredeliti usmeritve za nadaljnji razvoj populacij divjadi, prav tako je treba zagotoviti večjo vsebinsko povezanost med usmeritvami lovskega in gozdarskega dela načrta.

Načrti gozdnogospodarskih enot

Načrte gozdnogospodarskih enot je treba vsebinsko poenostaviti in spremeniti. Vsebina naj bo usmerjena v prihodnje ravnanje z gozdovi, manj pa v prikazovanje stanja in razvoja gozdov, presojo in opisovanje značilnosti posameznih GGE. Te analize so pomemben sestavni del načrtovalnega postopka, nesmiselno pa je z njimi bremeniti načrte. Ključne ugotovitve teh analiz uporabimo za argumentiranje odločanja, del gradiva (opis enote in ključni podatki o stanju gozdov, njihovem razvoju in gospodarjenju) se prikaže na spletu kot del gozdarskega informacijskega sistema, celotno gradivo pa se arhivira v dokumentacijskem delu načrta. V načrtih naj se večji vsebinski poudarek nameni tehnološkim vsebinam, ki so na nižjih ravneh (npr. odsek) lahko vključene v tehnološko karto, ki opredeljuje najprimernejše tehnologije sečnje in spravila, določa potrebna priporočila in omejitve pri izvedbi gozdnih del, posredno pa omogoča določitev normativov in ekonomskih kazalcev gospodarjenja in karto gozdnih prometnic. Pri izdelavi načrtov naj imajo večjo vlogo krajevne enote, zato se pri izdelavi načrtov enot uredi sodelovanje med načrtovalci in krajevnimi enotami. Sestavni del načrtov enot je sestojna karta s pripadajočo zbirko podatkov o stanju, usmeritvah in ukrepih na ravni sestojev. Le-ta je, skupaj z drugimi podlagami (npr. gozdne prometnice, tehnološka karta, karta funkcij), temelj za izbiro drevja za posek in svetovanje lastnikom gozdov. Zato naj načrti enot postanejo tudi obvezna podlaga za izdajo odločb. V načrtih GGE se opredelijo območja s prilagojeno izbiro drevja za posek, prostorsko oziroma vsebinsko pa se določi tudi območja, kjer je treba pripraviti izvedbene načrte oziroma projekte.

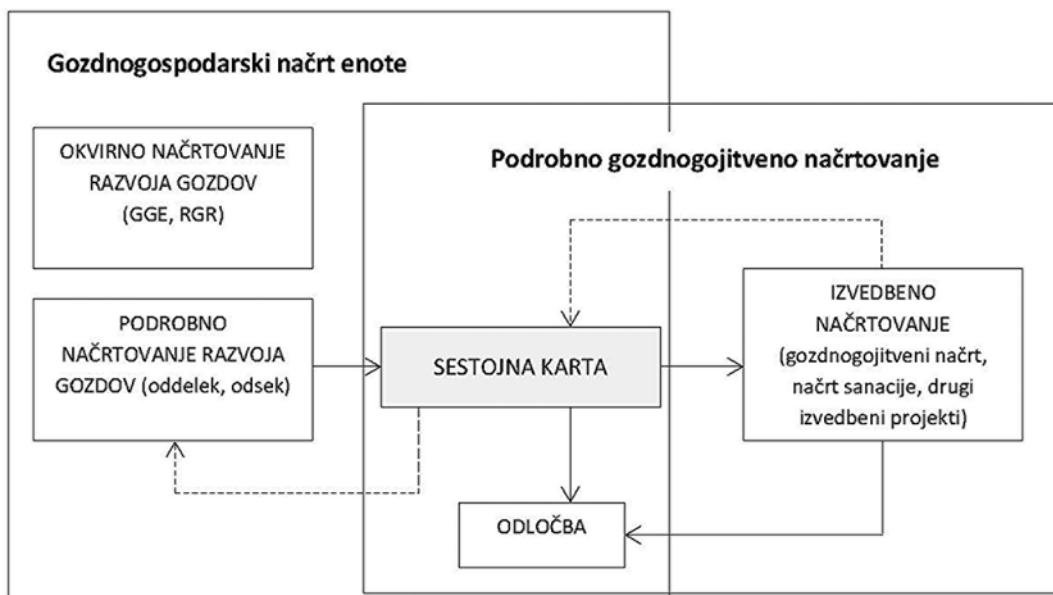
2.2 Sestojna karta in gozdnogojitveni načrti

Za opis sestojev in gozdnogojitveno načrtovanje bomo v tem sestavku uporabili skupni izraz podrobno načrtovanje. Osrednji predmet podrobnega načrtovanja so gozdni sestoji. Pri pripravi načrtov GGE sestoj obravnavamo v okviru opisa sestojev (Poljanec, 2005, Poljanec in Bončina, 2006). Rezultat tega dela je sestojna karta s pripadajočo atributivno bazo podatkov, ki je uporabna za izdelavo izvedbenih načrtov oziroma je lahko sama po sebi podlaga za odločanje in izvedbo. Lastniku in revirnemu gozdarju nudi informacijo o stanju gozdnih sestojev in ukrepah, omogoča prostorsko določanje prioritet ukrepanja ter pregled nad sestoji za poljubno izbrana območja (Ficko in sod., 2012). Uporabna je tudi v primeru, ko so parcele posameznega lastnika prostorsko ločene, ali pa za primere, ko se več lastnikov glede na interes povezuje pri izvedbi del. S presekom sestojne karte in digitalnega katastra lahko gozdnemu posestniku posredujemo okvirne informacije o sestojih (npr. sestojnih tipih), smernicah (npr. redčenje, obnova, brez ukrepa) in ukrepih (npr. posek, gojitvena dela).

Sestoj ponovno analiziramo pri gozdnogojitvenem načrtovanju, po navadi v podrobnejšem merilu. Revirni gozdar najprej oceni stanje gozdnih sestojev in nato glede na cilje gozdnega posestnika in usmeritev višje ravni načrtovanja opredeli gozdnogojitvene cilje, smernice in ukrepe za negovalne in načrtovalne enote, ki združujejo posamezne sestoj oziroma dele sestojev (Poljanec, 2005, Poljanec in Bončina, 2006).

Zaradi sorazmerno intenzivnega obravnavanja sestojev na obeh ravneh načrtovanja pogosto nastaja podvajanje del (postopki izdelave gojitvenih načrtov se podvajajo s postopkom opisa sestojev, načrti se izdelujejo na zalogo, sloj negovalnih enot se vzdržuje kot poseben informacijski sloj), ki zaradi zahtev zakonodaje po obsegu ni zamenljivo (Kermavnar in Veselič, 2003). Sedanja zasnova gozdnogojitvenega načrtovanja je zato treba posodobiti, gozdnogojitveno načrtovanje pa bolj povezati s podrobnim načrtovanjem razvoja gozdov na ravni enote.

Vsebine gozdnogojitvenih načrtov so delno vključene v sestojno karto, ki omogoča sodelovanje z

Slika 2: Predlog diferenciranega podrobnega načrtovanja

lastniki gozdov, ki imajo prostorsko ločene parcele, ali izdelavo detajlnega načrta za poljubno izbrano območje gozdov. Predlog sprememb podrobnega načrtovanja gre v smeri večje vključenosti gojitvenega znanja (gozdnogojitvenih načrtov) v načrte GGE, kar je tudi praksa v nekaterih srednjeevropskih državah (npr. Kurth, 1994, Bachmann, 2005). V večini gozdov sestojna karta prevzame vlogo poenostavljenega gojitvenega načrta in je podlaga za izbiro drevja za posek in izdajo odločb. Detajlni gozdnogojitveni načrti (izvedbeni načrti, projekti) naj se izdelujejo selektivno, in sicer za območja, kjer je to potrebno: kot izvedbeni načrti pred izvajanjem del na večji površini gozdov (npr. državni gozdovi, gozdovi večjih posesti ali kjer se majhni posestniki dogovorijo za skupno izvedbo poseka), kjer so gojitvene odločitve zahtevnejše (npr. na območjih s poudarjenimi ekološkimi in socialnimi funkcijami 1. stopnje) oziroma v primeru zelo poškodovanih gozdov (sanacijski načrt). Ti načrti se ne izdelajo na zalogo, pač pa pred izvedbo del. Prav tako teh načrtov ne vzdržujemo kot poseben informacijski sloj; spremembe gozdnih sestojev se po izvedbi posodablajo na sestojni karti. Območja, za katera je treba izdelati izvedbene načrte, se prostorsko oziroma vsebinsko določi z načrtom GGE oziroma se načrte izdelava po presoji javne gozdarske službe.

Kot posebno obliko izvedbenega načrta se na željo lastnika oziroma skupine lastnikov in za plačilo lahko izdelava načrt za gozdno posest (Ficko in sod., 2005, 2012), ki poleg gozdnogojitvenih in tehnoloških vsebin, prilagojenih ciljem lastnika gozdov, lahko vključuje tudi možnosti izdelave variantnih scenarijev gospodarjenja z gozdovi, podrobnejše ekonomsko vrednotenje odločitev in po potrebi tudi dopolnjeno inventuro gozdov ter druge, za lastnika pomembne vsebine.

Predlagane spremembe prispevajo k racionalizaciji gozdarskega načrtovanja, saj so prilagojene intenzivnosti in zahtevnosti gospodarjenja s konkretnimi gozdnimi predeli, hkrati pa omogočajo ustrezno podlago za odkazilo in opravljanje gojitvenih, varstvenih in drugih del.

3 ČASOVNI OKVIR IZDELAVE NAČRTOV

Podaljševanje časovne veljavnosti načrtov GGE zaradi zmanjševanja stroškov je neprimerno. Stroške je mogoče zmanjšati z drugimi rešitvami (npr. gozdna inventura, vnos in obdelava podatkov, vsebina načrtov, postopek sprejemanja). Poglavitni razlogi za desetletna načrtovalska obdobja so:

- socialne in ekonomske razmere se hitro spreminjajo, načrti za daljše obdobje bi bili manj uporabni ali pa neuporabni; tudi spremembe gozdnih sestojev so v obdobju, daljšem od deset let, velike, napovedi in odločitve za ravnanje postanejo s podaljševanjem obdobja nezanesljive,
- nepredvidljivost gospodarjenja z gozdovi se povečuje zaradi podnebnih sprememb (pogostnost in obseg naravnih ujm, kot so vetrolom, snegolom, žledolom, se povečujeta),
- načrti kot podlaga za izdajo odločb o poseku morajo biti ažurni; to velja za vrednosti sestojnih parametrov (podatki o gozdnih sestojih) in načrtovane količine (npr. posek, nujna gojitvena dela),
- gozdnogospodarski načrti so podlaga za upravljanje z območji Natura 2000 (načrti prilagojene rabe naravnih dobrin ...), kar terja pogosto preverjanje in poročanje ter vključevanje in posodabljanje naravovarstvenih vsebin (npr. naravovarstvene smernice),
- neenaka ali daljša obdobja izdelave načrtov GGE bi znatno otežila izdelavo območnih načrtov in uporabo inventurnih podatkov na nacionalni ravni,
- predolga obdobja ne morejo slediti razvoju tehnologij in odprtosti gozdov,
- nezmožnost prilagajanja novim zakonskim določilom.

4 ZBIRANJE INFORMACIJ O STANJU IN RAZVOJU GOZDOV TER GOZDARSKI INFORMACIJSKI SISTEM

4.1 Gozdna inventura

V sedanji zasnovi je gozdna inventura sestavni del izdelave načrta GGE in vključuje dva temeljna postopka zbiranja informacij o gozdovih, in sicer: 1) kontrolno vzorčno metodo in 2) opis gozdnih sestojev. Pogosto se sedanji koncept gozdne inventure omenja kot preveč podroben, hkrati pa se od zbranih podatkov pričakuje relativno natančne informacije o stanju gozdov na zelo podrobni ravni (sestoj, parcela). Pri presoji inventurnih konceptov je treba upoštevati namene zbiranja podatkov; poglobilni namen je učinkovito upravljanje z

gozdovi (načrt GGE, podlaga za sodelovanje z lastniki gozdov in sprotno odločanje o ravnanju z gozdovi znotraj GGE v obdobju veljavnosti načrta). Zbrani podatki imajo raznovrsten pomen, tudi za sodelovanje z lokalnimi skupnostmi (občine) ali poročanje na nacionalni ravni.

Kontrolno vzorčno metodo se ohrani in dopolni. Zbrani podatki so pomembni za upravljanje na različnih ravneh (npr. gozdna posest, rastiščnogojitveni razred, GGE in območje), hkrati pa so pomembni za poročanje na regionalni in nacionalni ravni, za znanstvenoraziskovalno in razvojno delo ter medsektorsko sodelovanje. Vzorčno mrežo je treba preveriti in dopolniti ter jo razširiti na predele, ki sedaj niso zajeti v vzorčne ploskve z vzorčnimi ploskvami (npr. varovalni gozdovi v Alpah). Preveriti in dopolniti bo treba algoritme za izračun sestojnih znakov in izboljšati postopke poročanja na regionalni in nacionalni ravni. Pri preverjanju optimalnosti vzorčne mreže je treba upoštevati zahtevano natančnost podatkov izbranih sestojnih znakov (lesna zaloga, posek, odmrlo drevje). Prav tako je treba presoditi možnost snemanja nekaterih dodatnih znakov na stalnih vzorčnih ploskvah, ki bi omogočile tudi spremljanje stanja kvalifikacijskih habitatnih tipov in stanja življenjskega okolja kvalifikacijskih vrst na območjih Nature 2000, preverjanje tarif, stanje podmladka itn.

Nadalje je treba izdelati algoritme za obdelavo podatkov za regionalno in nacionalno raven za potrebe mednarodnega poročanja, ki omogočajo preračunavanje podatkov na enako časovno obdobje. Pri tem sta mogoči dve varianti, in sicer: 1) na podlagi vseh vzorčnih ploskev izdelati algoritme za oceno posameznih parametrov za poljubne prostorske ravni in/ali 2.) iz obstoječe mreže izbrati vzorec ploskev (mreža 1 × 1 km ali 2 × 2 km), ki bodo osnova za poročanje na državni in regionalni ravni (Kovač in sod., 2012) ter na teh ploskvah inventuro dopolniti z znaki, ki jih sedaj na ploskvah ne merimo (npr. osutost, podmladek), so pa pomembni za mednarodno poročanje.

Opis sestojev je enostaven postopek, s katerim pridobimo pomembne podatke o gozdnih ses-

gozdnogospodarska enota, gozdnogospodarsko območje), gozdarske administrativne enote (npr.: revirji in krajevne enote) ter pregledovanje podatkov, za katere je pristojna Geodetska uprava RS (parcele, katastrske občine, občine). Uporabniku so na voljo tudi podatki o legi in značilnostih gozdnih rezervatov, varovalnih gozdov, prejšnjih krčitvah gozdov, zemljiščih v zaraščanju, požarno ogroženih gozdovih in gozdnih cestah. Poseben poudarek je namenjen funkcijam gozdov in conaciji gozdnega prostora, saj je bil pregledovalnik podatkov delno financiran iz sredstev EU že zaključenega projekta SylvaMed (<http://www.sylvamed.eu/>). Prek pregledovalnika lahko dostopamo tudi do besedila načrtov GGE in območnih načrtov. V prihodnje bo treba krog uporabnikov podatkov o gozdovih razširiti in omogočiti dostop posameznim lastnikom gozdov tudi do podatkov o gozdovih, ki v sedANJI različici pregledovalnika niso dostopni.

5 NAČRTOVALNI POSTOPEK

V sistem gozdnogospodarskega načrtovanja je treba vključevati aktivne oblike vključevanja izvedencev, uporabnikov načrta in javnosti.

Pomemben člen načrtovalnega postopka je kontrola uspešnosti gospodarjenja. Njen poglobitveni del je evidenca sečenj in gojitvenih, varstvenih in drugih del. Evidenco sečenj je zato treba ohraniti in izboljšati, saj daje tekoče evidence

letnega obsega sečenj in vpogled v vrste sečenj. Vse evidence je treba izboljšati in podrobneje prostorsko opredeliti, kar bi povečalo kontrolo uspešnosti gospodarjenja in nadzor nad sečnjami ter izvajanjem drugih del v gozdu, tudi nadzor nad poškodbami gozdov (sanitarne sečnje). Prav tako predlagamo, da v načrte GGE evidence ne bi vpisovali več ročno, temveč jo hranili le v digitalni obliki.

6 POSTOPEK SPREJEMANJA NAČRTOV

Postopek sprejemanja načrtov je treba posodobiti in prilagoditi posamezni ravni načrtovanja. Tako naj imajo pri sprejemanju območnih načrtov, ki jih sprejme Vlada RS, večjo vlogo lokalna politika, drugi upravljavci prostora (npr. varstvo narave, prostorsko načrtovanj) in javnost, na ravni načrtov GGE pa lastniki gozdov. Poenostavi naj se formalni postopek sprejemanja načrtov, lastnike gozdov in preostalo javnost pa naj se aktivneje vključi v postopek načrtovanja že v fazi nastajanja osnutka načrta; pri tem naj se uporabi aktivne oblike vključevanja, kot so delavnice, sestanki, delavne skupine, ipd.

7 FUNKCIJE GOZDOV

Območja s poudarjenimi funkcijami in zavarovana območja gozdov prispevajo k uresničevanju

Preglednica 1: Koncept določanja funkcij gozdov ima v sedANJI zasnovi večnamenskega gospodarjenja nekatere prednosti in slabosti (prirejeno po Bončina in sod., 2013, 2014)

Poglavitne prednosti	Poglavitne slabosti
<ul style="list-style-type: none"> – uporaben je za načrtovanje in urejanje gozdnega prostora – ustrezen je za participacijo (vključevanje) z različnimi deležniki – obravnava celoten gozdni prostor – omogoča pregled na konfliktnih območjih v gozdnem prostoru 	<ul style="list-style-type: none"> – nejasna definicija in merila za vrednotenje funkcij gozda, ki se odražajo v različnem razumevanju funkcij gozda – preveč funkcij gozda – nepreglednost karte funkcij gozda (funkcijske enote) – pomanjkljivo sodelovanje z drugimi sektorji in lastniki gozdov – pomanjkljiva povezava med prednostnimi območji in ukrepi za pospeševanje funkcij gozda – nesorazmernost med vložkom za izdelavo karte funkcij in učinkom za večnamensko gospodarjenje

večnamenskega gospodarjenja in so pomembna predvsem za sodelovanje v prostorskem načrtovanju, v katerem lahko prav s prednostnimi območji prispevamo k ohranitvi gozdov s »posebnim« oziroma »večjim« pomenom, opozarjanje na javni pomen gozdov ter sodelovanje z interesnimi skupinami, za sodelovanje z gozdnimi posestniki in potencialno ovrednotenje ekosistemskih storitev gozda in so tudi podlaga za določanje prioritete opravljanja del v gozdovih. Sedanji način določanja funkcij, ki je vnesel velike spremembe na področje večnamenskega gospodarjenja, se je uveljavil pred dvajsetimi leti s sprejetjem Zakona o gozdovih (1993) in Pravilnika (1998). Dvajsetletno obdobje je čas za kritično presojo, h kateri je pomembno pripomogla tudi delavnica 17. 12. 2013 na Pokljuki.

Na delavnici smo načrtovalci izluščili nekatere prednosti in slabosti (Preglednica 1) in izpostavili nekaj ključnih izhodišč za spremembo koncepta določitve funkcij gozdov in razvoja orodij za upravljanje z gozdnim prostorom:

- razjasniti in poenotiti terminologijo,
- dopolniti koncept funkcij in določanja območij s poudarjenimi funkcijami,
- zmanjšati število funkcij gozda,
- preveriti možnost, da se omejimo na območja s prvo stopnjo poudarjenosti,
- spremeniti (kartne) prikaze območij s poudarjenimi funkcijami gozdov in ukiniti prikaze funkcijskih enot,
- dopolniti merila določanja območij z izjemno poudarjenimi funkcijami gozdov ter
- izboljšati povezavo med območji s poudarjenimi funkcijami in ukrepi v teh gozdovih.

8 ZAKLJUČEK

Vse spremembe koncepta gozdarskega načrtovanja morajo biti dobro premišljene in podkrepjene z argumenti in analizami. Nepremišljene spremembe sistema lahko povzročijo nepopravljivo škodo gozdom in celotnemu sektorju.

Dandanes za načrtovanje namenjamo 8 % sredstev ZGS, kar na leto pomeni 12 evrov/ha gozda oziroma 0,35 evra/m³ opravljenega poseka, obseg sredstev pa se iz leta v leto še zmanjšuje. To je v primerjavi z drugimi državami malo, če upoštevamo, da sta v to všteta celotno zbiranje

podatkov ter izdelava načrtov (Bončina in sod., 2012). Sedanja zakonodaja gozdarskemu načrtovanju nalaga številne naloge, ki jih ob sedanjih finančnih in kadrovskih virih, kljub stalnemu posodabljanju in vključevanju novih tehnoloških možnosti, ni mogoče izvesti v celoti. ZGS se je tej situaciji prilagodil predvsem z zmanjševanjem stopnje vzorčenja do ravni, ki še zagotavlja zahtevano natančnost na ravni GGE, s selektivno izdelavo opisov sestojev, opustitvijo obnove mej ureditvenih enot in selektivnim obravnavanjem posegov v prostor, pri čemer se pri presojah omejimo na večje posege (državnega in regionalnega pomena) in najnujnejše terenske ogleda.

Takšna rešitev ne more biti trajna, saj hromi strokovno delo na področju načrtovanja, hkrati znižuje raven podrobnosti informacij o stanju gozdov, kar je z vidika ohranjanja nadzora nad gozdnim prostorom in zagotavljanja informacij za številne uporabnike zagotovo korak v napačno smer. Zato opozarjamo, da se je sprememba gozdarskega načrtovanja treba lotiti celostno. Spremembe so nujne, usmerjene pa naj bodo predvsem v opravila, za katera se porabi (pre)več časa in pri katerih so učinki oziroma rezultati dela nesorazmerni glede na vloženo delo in stroške ter hkrati ne zmanjšujejo kakovosti strokovnega dela.

9 LITERATURA

- Bachmann, P., 2005. Forstliche Planung – heute und morgen. Schweiz. Z. Forstwes. 156, 5: 137–141 s.
- Bončina, A., Diaci, J., Jerina K., Krč, J., 2012. Zasnova gozdarskega načrtovanja. Gozdarski vestnik, 70, 10: 456–461 s.
- Bončina, A. (ur.), Matijašič, D. (ur.) 2013. Razvoj koncepta večnamenskega gospodarjenja z gozdovi: funkcije gozda, ekosistemske storitve in prednostna območja. Gospodarjenje z gozdovi in načrtovanje, 7, Ljubljana, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Biotehniška fakulteta: Zavod za gozdove Slovenije.
- Bončina, A., Matijašič, D., Simončič, T., Bogovič, M., Devjak, T., Havliček, R., Klopčič, M., Pirnat, J., Pisek, R., Poljanec, A., 2014. Razvoj koncepta večnamenskega gospodarjenja z gozdovi: funkcije gozda, ekosistemske storitve in prednostna območja. Gozdarski vestnik, 72, 1: 44–46 s.
- Ficko, A., Poljanec, A., Bončina, A., 2005. Presoja možnosti vključitve načrta za zasebno gozdno posest v

- zasnovno gozdarskega načrtovanja. V: Adamič M. (ur.), Winkler I. (ur.). Prihodnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v Sloveniji, Strokovna in znanstvena dela, 123: 119–135 s.
- Ficko, A., Poljanec, A., Simončič, T., Bončina, A., 2012. Izzivi za dopolnitev načrtovanja in gospodarjenja v zasebnih gozdovih. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire. XXIX Gozdarski študijski dnevi, zbornik razširjenih povzetkov.
- Kermavnar, A., Veselič, Ž., 2003. Vloga Zavoda za gozdove Slovenije pri uresničevanju gozdnogospodarskih načrtov. V: Območni gozdnogospodarski načrti in razvojne perspektive slovenskega gozdarstva, Bončina, A., (Ur.). (Gozdarski študijski dnevi,22). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 37–51.
- Kovač, M., Kutnar, L., Mali, B., Hladnik, D., 2012 Izboljšanje informacijske učinkovitosti gozdnogospodarskega načrtovanja in gozdarskega informacijskega sistema. Zaključno poročilo o rezultatih cilnega raziskovalnega projekta V4–1070. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije: 33 s.
- Kozorog, E., Leban, F., Pagon, J., 2013. Posodobitev zbiranja in dopolnjevanja podatkov pri obnovi gozdnogospodarskih načrtov. Gozdarski vestnik, 71, 10: 477–483.
- Kurth, H., 1994. Forsteinrichtung: nachhaltige Regelung des Waldes. Berlin, Deutscher Landschaftsverlag: 592 str.
- Matijašič, D., Pisek, R., Trobiš, T., Poljanec, A., 2013. The SFS viewer: web-based GIS viewer for general audiences. V: FORSYS 2013: Program and book of abstracts, Umeå, Sweden.
- Poljanec, A., 2005. Analiza obravnavanja sestojev kot inventurnih in načrtovalnih enot v gozdarskem načrtovanju. Magistrsko delo. Ljubljana, samozaložba: 112 str.
- Poljanec, A., Bončina, A., 2006. Obravnavanje gozdnih sestojev v gozdarskem načrtovanju na primeru gozdnih območij Bohinj in Pohorje. Zbornik gozdarstva in lesarstva, 79: 53–66.
- Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. Uradni list RS, 5/1998.
- Računsko sodišče RS. 2012. Revizijsko poročilo Upravljanje z gozdovi. 185 str.
- Teze o prenovi gozdnogospodarskega načrtovanja. 2012. Zavod za gozdove Slovenije, interno gradivo: 10 s.
- Zakon o gozdovih. Uradni list Republike Slovenije, 30/1993.